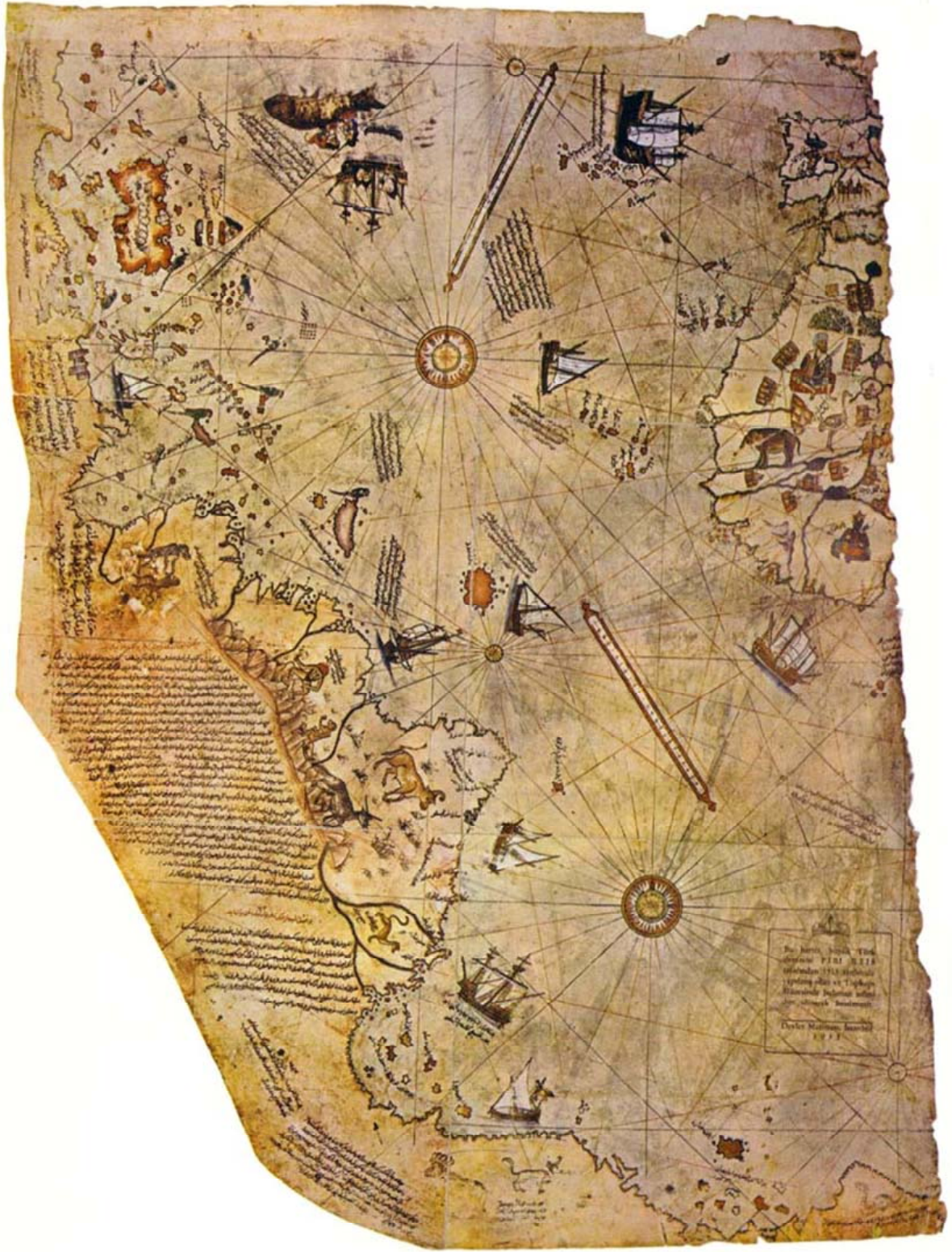
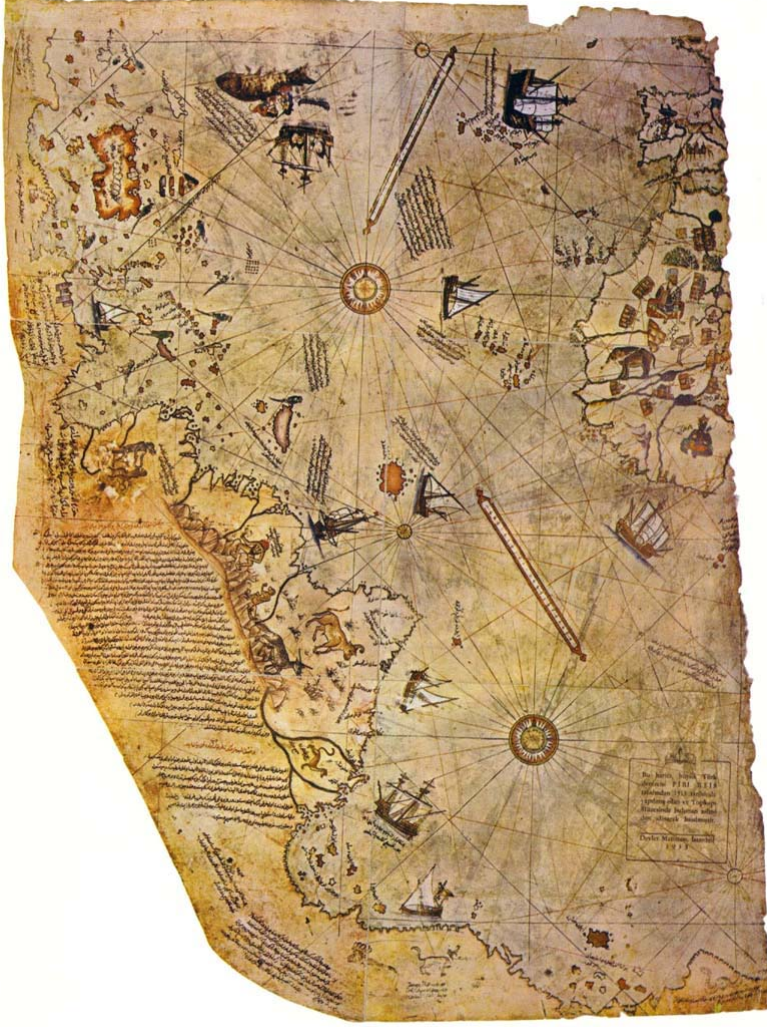

PİRİ REİS HARİTASI

PİRİ REİS haritası, Topkapı Sarayının kadim eserler müzesi haline getirildiği sıralarda, Millî Müzeler Müdürü Bay Halil Ethem tarafından, 1929 senesinde, bulunmuştur. Bay Halil Ethem bu haritayı, o zamanlar İstanbul'da misafir bulunan Alman müsteşriklerinden Prof. Kahle ile birlikte tetkik etti ve Prof. Kahle bu tetkiklerin neticesini 1931 senesi Eylülünde Layden'de in'ikat eden XVIII inci Müsteşrikler Kongresine bildirdi. Muhterem Türk ve Alman âlimlerinin bu keşfi ilim âleminin nazarı dikkatini celbetti ve Prof. Kahle'nin maruzası İtalyan ve İspanyol dillerine tercüme olunup, tabı ve neşredildi ; Viyana Üniversitesi Coğrafya Profesörü Oberhummer tarafından da 1931 senesi kânunuevvelinde, Viyana Akademisine bu keşfe dair izahat verildi. (Bkz DİPNOT 1)

Bazı Türk ve ecnebi gazeteler de Kristof Kolomb'un haritası unvan ile mevzubahsimiz olan haritadan, noksan ve hatalı bir surette bahse girişmiş olduklarından, Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti, bu hataların tashihi maksadile Londra'da çıkan "The Illustrated London News" adlı resimli mecmuaya bir makale ile haritadan ve Piri Reisin "Bahriye" adlı kitabındaki resimlerden fotoğrafler çıkartıp gönderdi ; bu makale ve resimler ingilizce mecmuanın 23 temmuz 1932 tarihli nüshasında intişar etti.

Profesör Kahle "Forschungen und Fortschritte" (**Tetkik ve terakkiler**) mecmuasının Temmuz 1932 tarihli nüshasında bu mevzua dair bir makale neşretti. Profesör A. Deissmann dahi 1933

senesi, Berlinde tab'olunmuş " Forschungen und Funde im Serai" (**Saraydaki tetkik ve keşifler**) adlı bir tetkiknamesinde, Piri Reis haritasından bahsetti.

Nihayet Profesör Kahle, " Die verschollene Columbus - Karte von 1498 in einer türkischen Weltkarte von 1513" (**1513 tarihli türkçe bir dünya haritasında kaybolmuş 1498 tarihli Kolombos haritası**) adlı bir risale yazıp 1933 senesinde neşretti. Bu risale Piri Reis haritasına dair hayli malûmatı ve haritanın iki fotoğrafisini ihtiva etmektedir (**Bkz DİPNOT 2**)

Yukarda yazılan kısa bibliografya gösteriyor ki Piri Reis haritası, coğrafya âlimlerini alâkadar etmiş ve az zamanda bunun üzerine epey çalışılmıştır.

Millî tarih meselelerine derin vukufı verdikleri büyük ehemmiyet malûm olan Türkiye Cumhuriyeti Reisi Kamâl Atatürk, Piri Reis haritasını, Ankara'ya getirterek bizzat tetkik buyurdıkları gibi, Devlet Matbaasında faksimile usulile teksirini de emreylediler. cumhuriyet Hükûmetinin itina ve himmeti sayesinde en mükemmel matbaalar seviyesine ermiş olan Devlet Matbaası, bu haritayı aslından farksız denebilecek bir surette tab'a muvaffak oldu.

Bu haritayı vücuda getiren Piri Reis, XV inci asrın son rub'unda Türklerin Akdeniz Amirallerinden bulunan meşhur Kemal Reisin kardeşi oğludur. Tarih, Piri Beyin en son resmî vazifesi olarak, Kızıl Deniz ve Umman Denizi donanmalarının Amirallığını tesbit eder.

Piri Reis donanma kumandanlığı vazifesini ifa ettiği gibi, o zamanın denizcilik ilimleriyle de meşgul olmuştur. Reisin denizcilik nazariyatındaki kudret ve mehareti, mevzubahsimiz harita ile "Bahriye" adlı kitabı açık göstermektedir. "Bahriye" Akdenizle o zamanlar Akdeniz kıyılarında bulunan şehir ve memleketleri tarif ve tersim ettiği gibi, denizciliğe, gemiciliğe dair de mühim malûmat verir (**Bkz DİPNOT 3**).

Piri Reis, haritasını 1513 senesi Gelibolu şehrinde inşa ve tersim etmiştir ; ve bu tarihten dört sene sonra, yani 1517 de, Mısır Fatihi Sultan Selim I e, Mısırdaki bulunduğu sıralarda bizzat takdim eylemiştir.

Harita, parşömen üzerine, renkli olarak, itina ile yapılmıştır.

Piri Reis haritasının elde mevcut kısmı, büyük kıt'ada bir dünya haritasının bir parçasıdır. Haritaya dikkatle bakanlar, şark tarafı kenarlarındaki haşiyelerin yarı yarıya kesilmiş olduğunu göreceklidir. Bundan da istihraç olunabilir ki tek mil harita dünyanın o zamanlar malûm olan kısımlarını, yani Avrupa, Asya ve Afrika ile Amerikanın keşfedilmiş parçalarını göstermekte idi.

Müellif, haritasının bir haşiyesinde, haritayı telif ederken görmüş ve tetkik etmiş olduğu haritaları tafsil ile beyan eder; Antil kıyılarını tarif eden haşiyede işbu sahiller ve adalar için Kristof Kolomb'un haritasından istifade ettiğini söyler; amcası veya dayısı Kemal Reisin yanında esir olarak bulunan ve Kristof Kolomp ile üç defa Amerika'ya gittiğin ifade eden bir İspanyol'un sefer hakkındaki rivayetlerini tespit eder; Cenubî Amerika sahillerine ait haşiyelerde dört Portekiz'in yeni telif olunmuş haritalarını da gördüğünü beyan eyler. Kristof Kolomb'un haritasından istifade ettiğini şu satırlarla anlatır [1]:

"Bu isimler ki mezbur Cezayir'de ve kenarlarında kim vardır, Kolonbo komuştur ki anınla malûm oluna.... bu kenarlar ve Cezirelerde kim vardır, Kolonbonun hartisinden yazılmıştır [2]. "

Eser büyük bir dünya haritası olduğu için eski dünyayı gösteren birtakım haritaları da tetkik eylemiş, bilhassa kendi ifadesine göre "İskender zamanında" telif edilen haritaları ve "Mappamondo" ları ve Müslümanlar [3] tarafından vücuda getirilen sekiz kıt'a haritayı tetkik ve mütalea etmiştir.

Bizzat Piri Reis, haritasının ne yolda telif olunduğunu, harita haşiyelerinden birisinde sarahatle anlatmaktadır :

"Bu fasıl işbu hartinin ne tarikle telif olunduğunu beyan eder. İşbu harti misalinde harti asır içinde kimesnede yoktur. Bu fakirin elinde telif olup şimdi bünyat oldu. Hususan yirmi miktar hartiler ve Yappamondolar (Mappa Mondo) dan - yani İskenderi Zülkarneyn zamanında telif olmuş hartidir ki rubu meskûn anın içinde malûmdur; Arap taifesi ol hartiye Caferiye derler-anın gibi sekiz Caferiyeden ve bir arabî Hint hartisinden ve dört Portukalın şimdi telif olmuş hartilerinden kim Sint ve Hint ve Çin diyarları hendese tariki üzerine ol hartilerin içinde mesturdur, ve bir dahi Kolonbo'nun Garp tarafında yazdığı hartiden bir kıyas üzerine istihraç edip bu şekil hâsıl oldu; şöyle ki bu diyarın artisih bahriler içinde nice sahih ve muteber ise, mezbnr harti de dahi yedi derya ile sahih ve muteberdir."

Piri Reis haritasında asrın beynelmilel sayılan harita an'anelerine riayet ettiğini "Bahriye" sinde hususî bir fasıl içinde zikretmektedir : şehirler ve kaleler kıızıl hatlarla, ıssız mahaller kara hatlarla, döküntüler, taşlıklar siyah noktalarla, sığlık ve kumluk yerler kıızıl noktalarla, gizli kayalar ıstavroz işaretile gösterilmiştir.

Piri Reis haritasında dikkate şayan noktalardan birisi, Afrika'nın Muhiti Atlasi sahilindeki mevkilere verilen adlardır. Babadağı, Akburun, Yeşilburun, Kızılburun, Kozlukburun, Altınırmak, Güzel körfez.... gibi ki bunların hepsi öz Türkçe'dir.

İkinci bir nokta da haritanın bir kopya olmayıp, muhtelif haritalardan ve Reisin ve dostlarının müşahedelerinden istifade suretile yapılmış orijinal bir eser olmasıdır.

Teessüf olunur ki elimizdeki bu pek mühim harita, ancak bir parçadır ; başka parçaları kopup kaybolmamış olsa idi, 1513 senesinde yapılarak eski ve yeni dünyayı bir arada gösteren Türkçe mükemmel bir harita elimizde bulunmuş olurdu. Kristof Kolomb'un seyahatleri XV inci asrın son ve XVI inci asrın ilk senelerinde (Kolomp dördüncü seferinden 1504 te dönmüştür) olduğuna göre yeni keşiflerden pek az zaman sonra yapılan böyle bir harita, bütün dünya kıt'alarını bir arada gösteren ilk haritalardan biri demektir.

Hasılı, XVI inci asrın başlarında tersim edilen bu harita muhtelif noktai nazarlardan çok kıymetli bir Türk eseridir.

Piri Reis, haritasının kenar yazısında, Kristof Kolomb'un haritasından ve Portekiz haritalarından istifade ettiğini söylüyor. Kolomb'un şimdiye kadar bulunamamış haritasından istifade iddiası, şu suretle izah edilebilir: Türk bahriyelileri, Akdeniz'in Garp havzasında 1501 senesi ettikleri bir deniz muharebesinde İspanyol gemilerini zaptetmişlerdi; ve bu gemilerden birisinde Amerika'dan getirilmiş eşya bulmuşlardı. Kristof Kolomp, malûm olduğu üzere, üçüncü seyahatinden 1500 senesinde dönmüştü. Bu malûmata göre, Kemal Reis tarafından İspanyol gemisinde zaptolunan eşya arasında Kristof Kolomb'un haritası da bulunmuş olsa gerektir.

Amerika kâşifinin bu büyük keşfinden sonra tersim ettiği malûm olan harita şimdiye kadar hiçbir yerde bulunmamış olduğundan, Piri Reis haritası, Kolomb'un haritasına müteallik pek mühim bir memba demek olur. Kıymetli bir âlim ve kartoğraf olan Türk Reisi, iddia ettiği veçhile, Kolomb'un haritasını hakikaten elde ederek kendi haritasının çizilmesinde ondan istifade etmiş midir? Meselesini uzun, derin tetkikeden Alman Profesörü Kahle, Piri Reis'in iddiasının doğru olduğunu tespit etmektedir [4].

Türklerin medeniyetleri cihetinden de, bu harita büyük bir ehemmiyeti haizdir. XV inci asır sonları ile XVI ncı asır başlarında yeni dünyanın keşfi, Osmanlı İmparatorluğu'nun menafiine doğrudan doğruya temas etmediği halde, Türk âlimlerinin bu keşfi pek yakından ve çok alâka ile takip etmiş olmaları, coğrafya ilminde ve harita tersiminde fevkalâde bir iktidar göstermeleri [5], o zaman Türklerinin Avrupa medenî hareketleri içinde bulunduklarını ispat etmektedir. Piri Reis'in yukarda zikrettiğimiz "Bahriye" adlı kitabı da bu hususun başka bir delilidir; zira "Bahriye" o zamanlar Akdeniz'e dair yazılan eselerin en mükemmellerindendir.

[1] Piri Reis, "Bahriye" sinin mukaddemesinde haritalara dair izahat verirken kendi haritası hakkında aynen şu satırları yazar:

"Bu fakir dahi mukaddema bir harti bünyat edip şimdiden olan hartilerden ez'afı muzaaf ziyade türlü tasarruflar gösterip Hint ve Çin bahriyelerinin taze çıkan hartileri ki Diyarı Rum'da kimesne anı bu zamandan malûm edinmemiştir, anları da bile kaydedip merhum ve mağfur Sultan Selim Han Hazretlerinin babı saadetmaabına nefsi Mısırdı verilüp makbul olmuş idi."

[2] Bu kelimelerin altı bizim tarafımızdan çizilmiştir.

[3] Muahhar müsteşriklerin haklı olarak söyledikleri veçhile Arap medeniyeti demek yanlışır; İslâm medeniyeti demek lâzımdır; çünkü bu medeniyeti vücuda getirenler, Arap lisanı kullanmakla beraber, hepsi Arap değildi; içlerinde Araplardan ziyade Pers ve Türk vardı.

[4] P. Kahle, "Die verschollene Columbus - Karte von 1498" , Einleitung, S, 9 - 10.

[5] "Bu harita Akdeniz üzerine mühim bir eserini bildiğimiz ve eserinin içindeki malûmat ve haritalara göre çok şayanı itimat olan fevkalâde muktedir bir Türk coğrafyacısı tarafından çizilmiştir. Mahallerinde yapılan en ince tetkikat göstermiştir ki bu eserin içindeki malûmat hakikate tamamen tevafuk etmektedir." P. Kahle, "Die verschollene Columbus- Karte von 1498", Einleitung, S.9.

Piri Reis haritasındaki haşiyelerin bazıları pek kolay okunamamaktadır. Haritayı mütalea edenlere kolaylık olmak için Cemiyetimiz azasından, eski ve bozuk yazıları okumakta mümaresesi olan Bay Hasan Fehmi'den o yazıların tetkiki rica edilmişti. Bay Hasan Fehmi çoğunu okumağa mavaffak oldu; okuyamadıklarını da ayrıca işaret etti.

Haritanın garbı şimalî kenarından başlanarak cenuba doğru inilmek, sonra çepçevre ve merkeze doğru helezonî dolaşılmak üzere yazılar numaralanmıştır. Numara sırasile haşiyeler aşağıya naklolunmuştur.

I - (Okunamıyor).

II - Bu diyarlar imaretliktir. Cümle halkı üryan yürürler.

III - Bu diyara Antilya vilâyeti derler. Gün batısı canibidir. Dört cins tuti olur imiş, ak, kızıl, yeşil, kara. Halkı tuti etini yerler ve taşları cümle tuti yünündendir. Bunda bir taş olur, siyah mehenk taşına benzer, halkı nacak yerine anı kullanırlar imiş. Gayet te berk taş olduğunu
; biz ol taşı gördük.

(Not - Piri Reis Bahriyesinde der ki: "Akdeniz'de elde ettiğimiz düşman kemilerinde hem bu tuti yününden olan külâhlardan bir tanesini ve mehenk taşına benzeyen taşı bulmuştuk.)

IV

(İşbu haritayı Kemal Reisin biraderzadesi unvanile müştehir Piri ibni Hacı Mehmet 919 senesi muharreminde [yani 1513 senesi 9 Mart ile 7 Nisan arasında] Geliboluda tahrir eylemiştir.

V - Bu fasıl işbu kenarların vedahi cezairin nice bulunduğunu beyan eder.

İşbu kenarlara Antilya kıyıları derler. Arap tarihinin sekiz yüz doksan altı yılında bulunmuştur. Amma şöyle rivayet ederler kim Cinevizden bir kâfir adına Kolonbo derler imiş, bu yerleri ol bulmuştur. Meselâ mezbur Kolonbonun eline bir kitap girmiş ki Mağrip Denizin nihayeti yani gark (garp) tarafında kenarlar ve cezireler ve türlü türlü madenler ve dahi cevahir dağı vardır deyu bu kitapta bulur. Mezbur kitabı tamam mütalea ederek Cineviz ulularına bu kaziyeleri bir bir şerh edip eydür : gelin, bana iki pare gemi verin, varayım, ol yerleri bulayım, der. Bunlar eydürler: ey epter, Mağrip deryasının nihayeti payanı ve haddi(mi) bulunur? Buharı zulmetle doludur, derler. Mezbur Kolonbo görür ki Cinevizlerden çare yok, sürer, İspanya Beyine varır, hikâyeti bir bir arzeder. Anlar dahi Cinevizli gibi cevap verirler. Velhasıl bunlara Kolonbo hayli ibram eder. Ahir İspanya Beyi iki gemi verip bunun muhkem yarağın görüp eydür: ey Kolonbo, eğer senin dediğin gibi olursa, seni ol diyara kapudan ideyin, deyip mezbur Kolonboyu Bahri Mağribe gönderdi. Merhum Gazi Kemalın İspanyalı bir kulu vardı, mezbur kul Kolonbo ile üç defa ol diyara vardım, deyu merhum Kemal Reise hikâyet edip eydür: evvel Septe Boğazına vardık, dahi oradan gün batısı lodosun ikisinin ortasına... rast dört bin mil yürüdükten sonra karşımızda bir ada gördük; amma gittikçe deryanın mevci köpüklenmez olmuş, yani deniz sakın olup düzelmiş; ve Şimal yıldızı dahi - bahrîler puslalarında gene yıldız derler - ol yıldız gide gide dolunmuş görünmez olmuş; ve dahi eydür ki : bu tertipçe yıldızlar ol diyarda görünmez, gayri tertipçe görünür, der. Andan evvel karşıda gördükleri adaya demir korlar, ol adanın halkı gelir, bunlara ok vurur, komazlar ki dışarı çıkıp haber soralar. Erkeği ve dişisi el okun atarlarmış. Ol okun demreni balık süğüğünden; ve cümlesi üryan yürürlermiş ve hem gayet... Görürler kim ol adaya çıkarmazlar, adanın öte yüzüne geçmişler, bir sandal görürler; bunları görücek sandal kaçıp karaya dökülürler. Bunlar sandalı almağa varırlar, görürler ki içinde adam eti var. Meğer bunlar bu tayfa imiş ki adadan adaya çıkıp adam şikâr edip yerler imiş. Mezbur Kolonbo bir ada dahi görüp ana varırlar, görürler kim ol adada ulu yılanlar var. Ol yere çıkmadan hazer edip bir gayri adaya dahi varırlar. Demir korlar, on yedi gün onda yatarlar. Bu adanın halkı görürler ki kendilere bu gemiden ziyan yok, varırlar, balık avlayıp filikasile bunlara getirirler. Bunlar da hoş görüp anlara sırça boncuk verirler. Meğer kim sırça boncuk ol diyarda muteber idiyin kitapta bulmuş imiş. Anlar boncuğu görüp dahi ziyade balık getirirler. Bunlar daim anlara sırça boncuk verirler. Bir gün bir avretin kolunda altın görürler, altın alıp boncuk verirler. Bunlar eydür: varın, dahi altın getirin, size dahi ziyade boncuk verelim, derler. Anlar varıp dahi vafir altın getirirler. Meğer bunların dağlarında altın madeni varmış. Bir gün dahi birinin elinde inci görürler. İnciyi alıp boncuk verirler. Bunlar görürler ki boncuk verirler dahi vafir inci getirirler. İnci bu adanın kenarında bir iki kulaç yerde bulunmuş ve dahi ol diyardan vafir bakkam ağacını yükledip mezbur halktan ikisini alıp ol yıl içinde İspanya Beyine getirirler. Amma mezbur Kolonbo ol kişilerin dilin bilmeyip işaretle alışveriş ederlermiş. Ve bu seferden sora İspanya Beyi papaz ve arpa gönderip ekin biçim öğredip kendi tarıkine

koymuş; bunların bir veçle mezhepleri yoğmuş, hayvan gibi üryan yürüyüp anda yatarlarmış. Şimdi ol diyarlar tamam açılıp meşhur olmuştur. Bu isimler ki mezbur cezairde ve kenarlarda kim vardır, Kolonbo komuştur ki anınla malûm oluna. Ve hem Kolonbo ulu münecim imiş. Mezbur hartide olan bu kenarlar ve cezireler kim vardır, Kolonbonun hartisinden yazılmıştır.

VI - Bu fasıl işbu hartinin ne tarikle telif olduğunu beyan eder. İşbu harti misalinde harti asır içinde kimesnede yoktur. Bu fakirin elinde telif olup şimdi bünyat oldu. Hususan yirmi miktar hartiler ve Yappamondolardan - yani İskenderi Zülkarneyn zamanında telif olmuş hartidir ki rubu meskûn anın içinde malûmdur; Arap tayfası ol hartiya Caferiye derler anın gibi sekiz Caferiyeden ve bir Arabî Hint hartisinden ve dört Portukalın şimdi telif olmuş hartilerinden kim Sint ve Hint ve Çin diyarları hendese tariki üzerine ol hartilerin içinde mesturdur, ve bir dahi Kolonbonun garp tarafında yazdığı hartiden bir kıyas üzerine istihraç edip bu şekil hâsıl oldu; şöyle ki bu diyarın hartisi bahriler içinde nice sahih ve muteber ise, mezbur harti de dahi yedi derya ile sahih ve muteberdir.

VII - Portukal kâfiri rivayet eder kim bu yerde gece ve gündüz kısalıcak iki saat olur, uzayıcak yirmi iki saat olur. Amma gündüzü gayet ıssı olup ve gecede gayet çiy düşer derler.

VIII - Portukal gemisi Hint vilâyetine giderken muhalif rüzgâra düş gelir kenardan; bunu rüzgâr kenardan ken fırtınayile kible canibine gittikten sora karşılarında bir kenar görürler, anın üzerine yürürler... görmüşler ki hûp demir yerlerdir. Demir korlar, sandalla kenara çıkarlar, görürler kim adamlar yürür, herbirisi üryan; ve lâkin el okun atarlar, demrenleri balık süğüğünden. Bunlar anda sekiz gün yatarlar, o halkla satı pazar ederler işareyile. Bu diyarları ol barça görüp yazmıştır ki....çekip durur. Mezbur barça Hinde gitmeyip döner, Portukala varıp haber verir.... Bu kenarları tafsilile yazarlar; anlar bulmuş (?) oldu.

IX - Ve bu diyarda ak kıllı ve bu şekilli canavar ve dahi altı boynuzlu kâvlar olurmuş; Portukal kâfiri hartilerinde yazmışlar....

X - Bu diyarda imaretlik yoktur, cümle haraptır ve ulu yılanlar olurmuş ; ol sebepten Portukal kâfiri bu kenarlara çıkmazlar imiş; ve hem gayet ıssılar olur imiş.

XI - Ve bu dört pare gemi Portukal gemisidir. Hem şekli yazılmıştır. Mağrip diyarından Habeş burnuna geçerler kim Hinde gideler. Şuluk üzerine yürürler. Bu körfezi arkırı geçmeğe dört bin iki yüz mildir.

XII - bu kenarda bir kale
. olur zira
. iklimde altın
. halat iledüp
. nde ölçerler imiş

(Not - Bu beş satırın beherinin yarısı yerlerinden eksik olması haritanın kesildiğine en sarih delildir.)

XIII - Ve bir Cineviz kükesi Flandırdan gelirken fırtına bulup önüne katar; zarurî giderken bu adaların üzerine çıka varır, ve bu adalar bundan menkuldür.

XIV - Rivayet ederler kim zamanı evvelde Sanvolrandan (Santo Brandan) derler bir papaz yedi deryayı gezmiş derler. Mezbur bu baluğun üzerine uğramış kuru yer sanıp baluk üzerine

ot yakmışlar; baluğun sırtı kızıcak denize dalmış, bunlar sandala koyulmuşlar, gemiye kaçmışlar. Bu ahval Portukal kâfirinden zikrolunmaz. Kadîm Pappa Mondalardan mankuldür.

XV - Bu hurda adalara Undizivercine deyu ad koymuşlardır, yani on bir bikr demek olur.

XVI - Ve bu adaya Antilya adası derler. Canavar ve tuti ve bakkam gayet çoktur, veli imaret değildir.

XVII - Bu kenarları bu barça fırtına ile gelip düştükde Adına Nikola di Cuvan derler. Hartisine yazmış ki bu ırmaklar kim görünür ekseri hep altın toprağıdır. Suyu kaçtıktan sonra kum içinden altın toprağını vafir devşirlermiş ; hartisinde ...

XVIII - Portukalın fırtına bulup bu diyara gelen barçası budur. Tafsili kenarda yazılmıştır. (Not - Bahsedilen tafsilât VIII numaradadır.)

XIX - Portukalkâfiri burdan gün batısı canibine geçmez. O canip hep İspanyanındır. Bunlar kavil etmiştir ki iki bin mil Septe Boğazının günbatısı tarafında sınır etmişlerdir. Portukal ol canibe geçmez, amma Hint canibi ve cenup canibi hep Portukalındır.

XX - Ve bu karaveleyi fırtına bulup geldi, bu adaya düştü; ismine Nikola Cuvan derler. Ve bu adada vafir birer boynuzlu kâv çoktur. Ol sebepten bu cezirenin İzle (de) vaka derler, yani sığır adası demek olur.

XXI - Bu Karavelenin reisine Mesir Anton Cineviz derler, amma Portukalda büyümüştür. Bir ün mezbur karavelesile fırtına bulup gelmiş, bu cezirelere düşmüş ; vafir zencebil bulup bu adaları ol yazdı.

XXII - Bu denize Bahri Mağrip derler, amma Efrenç tayfası Mar de İspanya derlerdi, yani İspanya Denizi demek olur. Şimdidek bu isimlerle meşhurdu. Amma Kolonbo ki bu deryayı açmıştır ve bu cezairi ol malûmetmiştir, dahi Portukal kâfiri ki Hint diyarın açtılar, bu cümle birbirile ittifak ettiler kim işbu deryaya yeni isim vereler. Bu deryanın adını Ovosano (Oseano) kodular, yani Sağ yumurta demek olur. Bundan evvel fikirleri bu imiş ki bu deryanın haddü payanı olmaya, ötesi zulemat ola-Şimdi gördüler kim bunca kenar denizi kuşadıp durur; bu derya bir göl gibi olduğu için Sağ yumurta deyu ad verdiler. Sah.

XXIII - Bu yerde bir boynuzlu kâv olur ve hem bu şekilli canavarlar olur.

XXIV - Bu canavarın yedi karış boyu vardır., gözünün aralığı bir karıştır; amma selimi nefis imiş.[1]

Türklerin XVI ıncı asırda ilme hizmetlerinin kat'î bir vesikası olan bu haritanın basılmasını emir buyuran Hami Başkanımız Uluğ Kamâl Atatürk'e Türk Tarihi araştırma kurumunun sonsuz şükran ve minnettarlık hislerini arz ederek, bu mukaddemeyi bitiriyorum.

Türk Tarihi Araştırma Kurumu Başkanı
Yusuf Akçura

NUMARALI DİPNOTLAR :

[1] Burada Piri Reis haritası hakkında yazdıklarım, yalnız şahsî tetkiklerimin neticesi değildir; T. T. T. Cemiyeti İkinci Reisi ve Millî Müzeler sabık Müdürü Bay Halil Ethem ve T. T. T. Cemiyeti Umumî Kâtibi ve sabık Maarif Vekili Dr. Reşit Galip ile İstanbul Üniversitesi Profesörlerinden M. Fuat Köprülü, Maarif Vekâleti Kütüphaneler Müdürü Bay Hasan Fehmi ve Ankara Etnografya Müzesi Müdürü Bay Osman Ferit lerin tetkiklerinden ve Almanyada Bonn Üniversitesi Profesörlerinden Paul Kahle Cenaplarının Piri Reis haritasına dair neşrettiği makalelerden istifade edilerek, kaleme alınmıştır. Ziraat doktorlarımızdan Bay Hikmet de Prof. Kahle'nin bu meseleye ait son eserini Türkçeye tercüme ve Dr. Wittek Piri Reis haritasının okunmasında ve bu izahnamenin dikkatle tercümesinde hizmet ederek büyük yardımda bulundular. "Son Posta" gazetesi muharrirlerinden İbrahim Hakkı Bey, gazetesinde Piri Reis haritasına dair geniş muhite ilk malûmatı vererek, harita üzerine herkesin dikkat nazarını celbetmiştir. Bu kere de harita haşiyelerinin doğru okunmasında cemiyetimize yardım etti.

[2] Profesör Kahle'nin bu eseri Walter de Gruyter u.Co., Berlin und Leipzig, tarafından tabı ve neşrolunmuştur.

[3] Piri Reis, "Bahriye" sini mevzuubahsimiz olan haritasından sekiz sene sonra müsvedde olarak Geliboluda hazırlamış, yedi sene sonra ıslah ve tebyiz ederek İstanbulda Kanunî Süleymana takdim eylemiştir. Bu yazma eserin müteaddit nüshaları İstanbul kütüphanelerinde ve bazı Avrupa kütüphanelerinde mevcuttur: İstanbul kütüphanelerinden Ayasofya, Topkapı Sarayı, Nuru Osmaniye, Süleymaniye, Tersane, Üniversite, Köprülüzade Fazıl Ahmet Paşa, Ali Emirî Efendi kütüphanelerinde muhtasar veya mufassal bir, iki, hatta bazılarında üç nüsha vardır.

Avrupa kütüphanelerinden Dresden kütüphanesinde, Bolonya Üniversite kütüphanesinde ve Parisin Millî kütüphanesinde de nüshaları bulunduğu malûmumuzdur. İstanbul kütüphanelerinde bulunabilen mufassal nüshaların en eskiden yazıldığı tahmin olunan ve en mükemmel ve kıymetlisi olan Ayasofya kütüphanesinde 2612 numara ile mukayyet nüshadan faksimile edilerek basılan "Bahriye" kitabı pek yakında intişar edecektir.

(SON)